

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРИСЯЖНИХ І ПРОФЕСІЙНИХ СУДДІВ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ СУДОМ ПРИСЯЖНИХ

Балашова І.О., курсант 314
навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: доцент
кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент
Хабло О.Ю.

Суд є невід’ємною складовою системи правового захисту особи, її прав і свобод. Діяльність судової влади спрямована на захист прав людини, забезпечення соціальної стабільності та режиму законності в державі. Але не у всіх випадках є доречним довіряти вирішення найбільш резонансних справ державі – тут поле для діяльності присяжних.

Основною ідеєю суду присяжних є те, що пересічного громадянина судять такі ж самі громадяни – без спеціальних знань в галузі права. Класичне пояснення необхідності інституту присяжних – це захист громадянина від свавілля державних органів та право на суд рівних собі.

У ст. 383 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України визначено, що кримінальне провадження судом присяжних здійснюється відповідно до загальних правил КПК України з особливостями, встановленими параграфом 2 гл. 30 КПК України. Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції. Прокурор, суд зобов’язані роз’яснити обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді довічного позбавлення волі, можливість та особливості розгляду кримінального

провадження стосовно нього судом присяжних. Усі питання, пов'язані з судовим розглядом, судді і присяжні вирішують спільно, крім питання доцільності продовження тримання обвинуваченого під вартою до спливу двомісячного строку з дня надходження до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру чи з дня застосування судом до обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою вирішує головуючий.

В. М. Тertiшник пише, що «самостійного рішення (вердикту) присяжні, за такої концепції, не приймають, а отже – практично не відповідають ні за долю справи, ні за свої рішення. Пропонуючи ж їм спільно з суддями вирішувати всі питання судочинства законодавець торує шлях до колективної безвідповідальності як самих присяжних, так і судів-професіоналів, котрі, за таких умов, свої помилки і зловживання можуть «списувати» на недосвідчених присяжних».

Усі питання під час наради в суді присяжних вирішуються простою більшістю голосів, як і ухвалення остаточного судового рішення. У зв'язку з цим, якщо у більшості, яка ухвалила рішення, немає професійного судді, головуючий зобов'язаний надати кваліфіковану допомогу присяжним при його складенні.

Існує дві моделі журі присяжних: класична (англо-американська) і континентальна. Характерними ознаками англо-американської моделі суду присяжних є розмежування компетенції між колегією присяжних і професійним суддею; ухвалення присяжними вердикту, який, як правило, є невмотивованим. У цій моделі вердиктом вважають самостійне рішення колегії присяжних, яке прийнято без участі професійних суддів, що виражає їх згоду (або незгоду) з обвинувальним актом. Тобто для англо-американської моделі характерним є те, що присяжні дають відповідь на питання щодо того, чи було вчинено злочин; чи винуватий у його

вчиненні підсудний (обвинувачений); чи заслуговує він на поблажливість. Якщо на ці питання присяжні дадуть позитивну відповідь, то, ґрунтуючись на цій підставі, професійний суддя визначає обвинуваченому конкретний вид покарання та вирішує інші питання, що потребують спеціальних знань у галузі права. Саме така функціональна наповненість компетенції присяжних створює передумови для віднесення їх до «суддів факту», тоді як професійний суддя є «суддею права».

Як альтернатива класичній моделі суду присяжних, в Європі була створена власна модель участі народу у здійсненні правосуддя, яка характеризується як континентальна модель суду присяжних (або як її прийнято називати змішана колегія). Принциповою особливістю цієї моделі у всіх її різновидах є те, що для розгляду кримінальної справи, на відміну від класичної моделі суду присяжних, ядром процесуальної конструкції якого є розмежування компетенції між присяжними і професійним суддею, створюється єдина колегія з числа професійних суддів та представників народу, які спільно вирішують питання як щодо винуватості або невинуватості підсудного (питання факту), так і стосовно кваліфікації злочину і покарання підсудного (питання права).

Отже, присяжні в континентальній моделі журі присяжних володіють всіма правами суддів і зобов'язані аргументувати прийняті рішення. Законодавство України модифікувало саме цей варіант суду присяжних.